

METODOLOGIJA
INDEKS POTROŠAČKIH CIJENA

68	METODOLOŠKO UPUTSTVO	68
-----------	-----------------------------	-----------

SADRŽAJ

Pravni osnov	3
METODOLOŠKE OSNOVE	3
Cilj i svrha statističkog istraživanja.....	3
Izveštajne jedinice	3
Obuhvat istraživanja	4
Metod, vrijeme i izvori prikupljanja podataka	6
Obrada podataka.....	8
Usklađenost sa međunarodnim preporukama.....	9
Ostale definicije	9
Povjerljivost i obaveza zaštite individualnih podataka	10
Obaveza davanja podataka	11
Publikovanje	11

Pravni osnov

Pravni osnov za sprovođenje istraživanja o indeksu potrošačkih cijena je [Zakon o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike](#) („Službeni list CG“, br. 18/12, 47/19 i 23/25) i [Godišnji plan zvanične statistike](#).

METODOLOŠKE OSNOVE

Cilj i svrha statističkog istraživanja

Cilj istraživanja Indeksa potrošačkih cijena je obračun inflacije, kao jednog od najvažnijih makroekonomskih indikatora. Indeks potrošačkih cijena je pokazatelj prosječne promjene cijena fiksne korpe proizvoda i usluga koje domaćinstva kupuju u svrhu potrošnje i u cilju zadovoljenja svojih potreba.

Indeks mjeri promjene cijena u vremenu, pri čemu se za oba perioda koja se porede koristi struktura potrošnje baznog perioda (Laspjerov tip indeksa). Pored toga što služi kao mjera inflacije može se koristiti: za usklađivanje zarada, penzija, socijalnih davanja, a koristi se i kao deflator u nacionalnim računima.

Izveštajne jedinice

Izveštajne jedinice obuhvataju sve vrste prodajnih objekata u kojima se ostvaruje najveći promet. To mogu biti prodavnice svih tipova i veličina, zelene pijace, zanatske radionice, preduzeća koja pružaju javne usluge, ugostiteljski, sportski i kulturno-obrazovni objekti, web-sajtovi prodajnih objekata i sl. Lista prodajnih objekata definisana je na početku godine i ne mijenja se u toku godine. Prodajni objekti u kojima se prikupljaju cijene biraju se na osnovu njihovog tržišnog udjela i prometa po djelatnostima. Broj prodavnica, a samim tim i broj snimljenih cijena, zavisi od veličine grada i kreće se od 3 do 8 cijena za svaki proizvod, odnosno uslugu.

Kriterijumi za izbor broja i tipa prodavnica u jednom gradu su:

- Vrsta proizvoda ili usluge za koje se prikupljaju cijene
- Broj stanovnika
- Promet koji se ostvaruje
- Ujednačenost cijena istog proizvoda u različitim prodavnicama
- Kontinuirana snadbjevenost prodavnice robom
- Navike potrošača
- Lokacija

Broj stanovnika i vrsta proizvoda su osnovni kriterijum za izbor broja prodavnica po gradovima. Zbog stalnog prisustva na terenu i suočavanja sa realnim stanjem, snimatelji su ti koji će u saradnji sa Odsjekom za statistiku cijena, donijeti konačnu odluku o izboru snimateljskih mjesta. Izbor prodavnica za snimanje ažurira se svake godine.

Lista proizvoda za koju se prikupljaju cijene jedinstvena je za cijelu Crnu Goru. Konačnu listu za snimanje cijena utvrđuje Uprava za statistiku odnosno Odsjek za statistiku cijena i spoljne trgovine, poslije konsultacije sa snimateljima a najkasnije do kraja novembra. Snimatelj cijena bira proizvod koji odgovara opisu proizvoda sa liste proizvoda. Ukoliko u prodavnici postoji više različitih proizvoda koji odgovaraju opisu, bira se onaj koji se najviše prodaje u dužem vremenskom periodu. Zbog toga je veoma važno da se kod izbora proizvoda konsultuje prodavac. Kada se izabere proizvod za koji ce se prikupljati cijena, on se ne mijenja u toku cijele godine.

U izabranim prodavnicama snimatelji biraju proizvode koji odgovaraju zadatom opisu proizvoda i koji se u toj prodavnici najviše prodaje. U slučaju da se neki prodajni objekat zatvori ili izabrani proizvod nestane sa tržišta iz bilo kog razloga, snimatelj pristupa izboru zamjene onako kako je navedeno u Uputstvu za snimanje cijena.

Obuhvat istraživanja

Obuhvat stanovništva - CPI obuhvata potrošnju u sektoru domaćinstava prema nacionalnom konceptu, što znači da se u obračun indeksa uključuju izdaci rezidentnih domaćinstava za finalnu potrošnju dobara i usluga, bez obzira na to da li su realizovani na teritoriji zemlje ili u inostranstvu. U CPI nijesu obuhvaćeni izdaci nerezidenata, niti potrošnja kolektivnih domaćinstava.

Geografski obuhvat - Ponderi obuhvataju cijelu teritoriju Republike Crne Gore. Gradovi u kojima se sprovodi prikupljanje cijena u Crnoj odabrani su uzimajući u obzir njihov značaj, utvrđen na osnovu broja stanovnika i njihove uloge u geografskom području kojem pripadaju. Cijene se prikupljaju u pet gradova koji predstavljaju najznačajnije trgovinske centre: Podgorica, Nikšić, Bijelo Polje, Budva i Bar.

Obuhvat proizvoda - Obuhvaćeni su svi proizvodi i usluge koje kupuje referentno stanovništvo radi finalne potrošnje. Nijesu obuhvaćeni: imputirana stambena renta, izdaci za kupovinu stambenih objekata i zemljišta te ostale investicije, izdaci za igru na sreću i usluge životnog osiguranja.

Lista proizvoda obuhvata 538 najznačajnijih proizvoda i usluga lične potrošnje. U cilju zadovoljenja principa reprezentativnosti, lista proizvoda i usluga se redovno revidira na početku svake godine. Osnovni kriterijum na osnovu kojeg će se neki proizvod ili usluga uvrstiti u listu je učešće grupe proizvoda u ličnoj potrošnji, tako da su izabrani reprezentativni proizvodi za sve klase ECOICOP klasifikacije čije učešće u ukupnoj potrošnji domaćinstava prelazi 0,1%.

Ponderi

Ponderi koji se koriste za izračunavanje indeksa potrošačkih cijena predstavljaju relativno učešće odabranih dobara i usluga u ukupnoj potrošnji domaćinstava na domaćoj teritoriji. Odnosno, oni predstavljaju „važnost“ određene grupe proizvoda u ukupnoj potrošnji domaćinstava u određenom referentnom periodu.

Osnovni izvor podataka za izradu pondera za obračun indeksa potrošačkih cijena je Anketa o potrošnji domaćinstava (APD), pri čemu se kao osnov koriste izdaci domaćinstva za ličnu potrošnju, raspoređeni prema COICOP klasifikaciji. Ponderi se ažuriraju na godišnjem nivou, cjenovnim prilagođavanjem, kako bi struktura potrošnje bila usklađena sa aktuelnim cijenama. Podaci iz APD-a se dopunjuju i provjeravaju korišćenjem drugih statističkih izvora, kao što su: nacionalni računi, administrativni izvori i dr.

Klasifikacija

Za klasifikaciju proizvoda i obračun indeksa potrošačkih cijena od januara 2017. godine koristi se Evropska klasifikacija individualne potrošnje prema namjeni (European Classification of Individual Consumption by Purpose - ECOICOP). U skladu sa navedenom ECOICOP klasifikacijom, za potrebe izračunavanja i objavljivanja indeksa, proizvodi se razvrstavaju na pet nivoa: ukupno, divizija, grupa, klasa i pod-klasa.

Broj proizvoda i usluga po divizijama:

01. Hrana i bezalkoholna pića: 165
02. Alkoholna pića i duvan: 25
03. Odjeća i obuća: 47
04. Stanovanje, voda, struja, gas i druga goriva: 22
05. Pokućstvo i rutinsko održavanje stana: 80
06. Zdravlje: 18
07. Prevoz: 41
08. Komunikacije: 9
09. Rekreacija i kultura: 41
10. Obrazovanje: 8
11. Hoteli i restorani: 54
12. Ostali proizvodi i usluge: 28

Metod, vrijeme i izvori prikupljanja podataka

Snimanje cijena

Prikupljanje podataka o cijenama detaljno je definisano Uputstvom za snimanje cijena, koje je sastavni dio metodologije. Potrošačka cijena (cijena na malo), koja je osnov za obračun indeksa, predstavlja cijenu proizvoda ili usluge koja važi u momentu kupovine proizvoda, odnosno vršenja usluge i sadrži sve poreze i takse.

Za oko 85% proizvoda i usluga cijene se snimaju na terenu u tačno definisanim vremenskim intervalima i na tačno određenim mjestima snimanja. Cijene snimaju snimatelji cijena koji žive u izabranim gradovima i koji poznaju situaciju na terenu.

Za potrebe indeksa potrošačkih cijena, cijene se snimaju svakog mjeseca u slijedećim intervalima:

1. Hrana i bezalkoholna pića: od 03. do 09. i od 15. do 21.
2. Alkoholna pića i duvan: od 03. do 09.
3. Odjeća i obuća: od 10. do 13.
4. Stanovanje, voda, struja, gas i druga goriva: od 14. do 19.
5. Pokućstvo i rutinsko održavanje stana: od 14. do 19.
6. Zdravlje: od 10. do 13.
7. Prevoz: od 20. do 23.
8. Komunikacije: od 10. do 13.
9. Rekreacija i kultura: od 20. do 23.
10. Obrazovanje: od 03. do 09.
11. Hoteli i restorani: od 24. do 25.
12. Ostali proizvodi i usluge: od 14. do 19.

Za potrebe obračuna indeksa potrošačkih cijena cijene se snimaju jedanput mjesečno u navedenim intervalima, izuzev cijena goriva koje se snimaju na dnevnoj bazi. Snimatelji cijena dostavljaju izveštaj o cijenama proizvoda za tekući mjesec, najkasnije do 26. dana u mjesecu.

Za oko 15% proizvoda i usluga cijene se snimaju centralizovano (u Odsjeku za statistiku cijena i spoljne trgovine) do 15. dana u mjesecu. Metode prikupljanja cijena su različite i zavise od vrste proizvoda ili usluge (telefonski intervju, internet sajtovi ili posebni upitnici).

Tretiranje sezonskih proizvoda

Sezonski proizvodi su dobra i usluge koje su dostupne za kupovinu samo u određenim periodima godine, dok su u ostalim periodima nedostupni ili se kupuju u zanemarljivim količinama. Sezonski proizvodi obuhvataju svježe voće, svježe povrće, i žensku i mušku odjeću i obuću.

Pri izračunavanju indeksa za sezonske proizvode primjenjuje se regulativa Evropske Komisije (EZ) br. 330/2009 od 22. aprila 2009. godine kojom se utvrđuju detaljna pravila za tretman sezonskih proizvoda.

Formirana je matrica sezonskih proizvoda, pri čemu se cijena za proizvode koji su izvan sezone procjenjuje, tako da je u prvom mjesecu razdoblja izvan sezone, procijenjena cijena jednaka tipičnoj (prosječnoj) cijeni snimljenoj u prethodnom sezonskom razdoblju, a od drugog mjeseca, procijenjena cijena jednaka je procijenjenoj cijeni za prethodni mjesec, usklađenoj za prosječnu promjenu u snimljenim cijenama svih sezonskih proizvoda koji su u sezonskom razdoblju u istoj podgrupi ECOICOP-a.

Sniženje cijena

Prodaja proizvoda po sniženim cijenama (akcijska cijena ili rasprodaja) uzima se u obzir ukoliko je bez ikakvih uslova dostupna svim potrošačima i ako se u mjesecu u kome se snimaju cijene prodaju značajne količine proizvoda čija je cijena snižena.

Ukoliko je sniženje cijena uslovljeno kupovinom nekog drugog proizvoda, ili važi samo za određenu kategoriju kupaca (penzionere, studente) ovo sniženje se ne uzima u obzir.

Ako proizvod ima nižu cijenu pri kupovini za gotovinu i na kredit, treba snimiti cijenu koja se plaća za gotovinu (cijena koju bi platio kupac da plaća robu u cjelosti u momentu preuzimanja).

Nedostajuće cijene

Ukoliko proizvod za koji je potrebno snimiti cijenu (izabrani reprezentativni proizvod) trenutno nije u prodaji, od prodavca je potrebno dobiti informaciju da li je nestašica trenutna (roba postoji u skladištu, ali je trenutno nema u prodavnici). U tom slučaju potrebno je ponoviti obilazak prodavnice radi snimanja cijene.

Ako proizvoda nema u skladištu, cijenu ne treba snimati, već unijeti cijenu iz prethodnog mjeseca, ali to obavezno naglasiti u izvještaju koji se dostavlja odsjeku cijena. Ako proizvoda nema duže od dva mjeseca, treba ga zamijeniti drugim proizvodom. Proizvod treba zamijeniti i ako se od prodavca dobije informacija da se izabrani proizvod više neće nabavljati, ili ako je prodaja proizvoda znatno opala.

Kvalitativno prilagođavanje

Kako CPI ima za cilj mjerenje "čistih" promjena u cijenama, ne bi trebao da podliježe promjenama u kvalitetu proizvoda. Stoga cijene moraju biti prilagođene promjenama u kvalitetu roba i usluga, kako bi se procijenilo koji dio ukupne promjene cijene je posledica promjene u kvalitetu proizvoda, a koji dio je stvarna promjena cijene.

Ako se novi proizvod znatno razlikuje od starog proizvoda, cijela promjena cijene se pripisuje promjeni u kvalitetu proizvoda. U našem CPI koriste se tri glavne metode prilagođavanja kvaliteta:

- direktno poređenje cijena,
- eksplicitne metode i
- implicitne metode.

Eksplisitivne metode koje se koriste su: option pricing, prilagođavanje usljed promjene veličine pakovanja i ekspertska procjena prilagođavanja kvaliteta. Glavna implicitna metoda je bridge overlap.

Obrada podataka

Obrada podataka počinje kontrolom podataka, tj. snimljenih cijena. Prvu kontrolu cijena vrše snimatelji na terenu, upoređivanjem cijene snimljene u tekućem i prethodnom mjesecu. Podaci o snimljenim cijenama i razlozima promjene cijena, dostavljaju se Odsjeku za statistiku cijena i spoljne trgovine u Podgorici. Nakon prijema podataka vrši se validacija svih snimljenih cijena. Ako postoji potreba, statističari Odsjeka cijena kontaktiraju snimatelje, koji, zatim, provjeravaju „sumnjive” cijene ponovnim obilaskom terena. U slučaju promjene proizvoda vrši se, gdje je to potrebno, prilagođavanje promjene cijena promjenama kvaliteta. Nakon konačne validacije, pristupa se izradi prosječnih cijena za grad, odnosno teritorije.

Izračunavanje prosječnih cijena

Prosječna mjesečna cijena individualnih proizvoda za grad izračunava se kao neponderisana geometrijska sredina iz cijena snimljenih u prodajnim objektima, po formuli:

$$P_{gk}^m = \left(\prod_i^n P_i^m \right)^{1/n},$$

gdje je P_{gk}^m prosječna mjesečna cijena za grad g , za proizvod k , P_i^m mjesečna cijena za proizvod u u prodavnici i , a n broj snimljenih cijena u gradu.

Prosječna mjesečna cijena za Crnu Goru izračunava se kao ponderisana geometrijska sredina prosječnih mjesečnih gradskih cijena, po formuli:

$$P_{tk}^m = \left(\prod_g^s P_{gk}^{m \cdot w_g} \right)^{1/\sum w_g},$$

gdje je w_g ponder grada, a s broj gradova u kojima se snimaju cijene.

Prosječna godišnja cijena za sve proizvode i usluge izračunava se kao neponderisana aritmetička sredina prosječnih mjesečnih cijena.

Izračunavanje indeksa

Na osnovu prosječnih cijena, izračunavaju se indeksi od najnižeg nivoa (nivoa proizvoda) do nivoa ukupnog indeksa, primjenom sljedećih formula:

za individualne proizvode

$$i^m_k = \frac{P_k^m}{P_k^o},$$

dok se za izračunavanje mjesečnih indeksa na višim nivoima agregiranja (klase, grupe, divizije i ukupan indeks) koristi se Laspijrov tip formule:

$$I_m = \frac{\sum_k w_k i^m_k}{\sum_k w_k}$$

gdje je w_k ponder, a i_k^m individualni bazni mjesečni indeks proizvoda k .

Izračunavanje indeksa potrošačkih cijena počinje izračunavanjem indeksa elementarnih agregata.

Indeks elementarnog agregata izračunava se kao odnos srednjih vrijednosti cijena iz tekućeg i cijena iz referentnog perioda, pri čemu se kao mjera srednje vrijednosti primjenjuje geometrijska sredina.

Usklađenost sa međunarodnim preporukama

Metodologija obračuna Indeksa potrošačkih cijena usklađena je sa preporukama za obračun indeksa cijena u Evropskoj uniji u najvećoj mogućoj mjeri.

Ostale definicije

Indeks potrošačkih cijena (CPI) je pokazatelj prosječne promjene cijena svih proizvoda i usluga koje domaćinstva koriste u svrhu potrošnje. Indeks potrošačkih cijena služi kao zvanična mjera inflacije u Crnoj Gori.

ECOICOP (Evropska klasifikacija individualne potrošnje prema namjeni) predstavlja klasifikaciju proizvoda prema namjeni, razvrstanu u 12 glavnih divizija, kao i pripadajuće grupe, klase i podklase. Koristi se u statističkim podacima od januara 2017. godine (Uredba (EU) 2016/792).

Proizvod predstavlja svako dobro ili uslugu namijenjenu potrošnji koju je moguće kupiti na tržištu.

Dobra obuhvataju sve materijalne proizvode, dok se usluge odnose na nematerijalne aktivnosti koje zadovoljavaju potrebe potrošača i nijesu fizički opipljive.

Maloprodajna cijena je konačna prodajna cijena koju potrošači plaćaju za kupovinu proizvoda ili usluge.

Elementarni agregati predstavljaju proizvode na najnižem nivou agregiranja, odnosno proizvodi u svim prodajnim objektima na jednoj geografskoj lokaciji.

Mjesečna stopa inflacije (tekući mjesec u odnosu na prethodni mjesec) mjeri promjenu prosječnih cijena tekućeg mjeseca u odnosu na prosječne cijene prethodnog mjeseca. Mjesečna stopa inflacije može biti pod uticajem sezonskih efekata.

Godišnja stopa inflacije (mjesec tekuće godine u odnosu na isti mjesec prethodne godine) mjeri promjenu prosječnih cijena u tekućem mjesecu u odnosu na prosječne cijene u istom mjesecu prethodne godine. U prisustvu stabilnog sezonskog modela, sezonski efekti nemaju uticaj na godišnju stopu inflacije.

Kumulativni indeks (stopa promjene) mjeri promjenu prosječnih cijena u tekućem mjesecu u odnosu na prosječne cijene u decembru prethodne godine.

Bazni indeks (stopa promjene) mjeri promjenu prosječnih cijena u tekućem mjesecu u odnosu na prosjek bazne godine.

Prosječni godišnji indeks (stopa promjene) mjeri promjene prosječnih cijena od početka godine do tekućeg mjeseca u odnosu na isti period u prethodnoj godini (Npr. Jan-Maj 25/Jan-Maj 24).

Tekući mjesec je mjesec na koji se podaci odnose.

Povjerljivost i obaveza zaštite individualnih podataka

Svi podaci dobijeni sa terena, kao i iz drugih izvora, predstavljaju službenu tajnu i regulisani su članovima 53-60 Zakona o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike („Sl. list Crne Gore“, br. 18/12, 47/19 i 23/25). Članom 59 pristup povjerljivim podacima zvanične statistike ograničen je na lica koja obavljaju poslove i zadatke kod proizvođača zvanične statistike i do stepena u kojem su ti podaci neophodni za proizvodnju zvanične statistike. Lica koja obavljaju poslove i zadatke kod proizvođača zvanične statistike dužna su da potpišu Izjavu o poštovanju principa povjerljivosti.

Obaveza davanja podataka

Prema Zakonu o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike („Sl. list Crne Gore“, br. 18/12, 47/19 i 23/25 član 36) izvještajne jedinice dužne su da daju tačne i potpune podatke bez naknade, u sadržaju i obliku koji odredi proizvođač zvanične statistike i u rokovima utvrđenim godišnjim planom.

Publikovanje

Indeksi potrošačkih cijena objavljuju se shodno [Kalendaru objavljivanja statističkih podataka](#) u sljedećim publikacijama:

- Mjesečnom saopštenju;
- Mjesečnom statističkom pregledu;
- Statističkom godišnjaku;
- Crna Gora u brojkama;

Na sajtu MONSTAT-a u dijelu Cijena nalaze se saopštenja o indeksu potrošačkih cijena od 1. januara 2009. godine, kada su indeks troškova života i indeks cijena na malo zamijenjeni indeksom potrošačkih cijena, koji predstavlja zvaničnu mjeru inflacije u Crnoj Gori. U dijelu Podaci, u vidu excel tabele (CPI, COLI, RPI), dostupni su podaci i o indeksu troškova života i indeksu cijena na malo za period od 2001-2008. godine. [Indeks potrošačkih cijena](#)

Broj: 22-041/25-4810/1

Podgorica, 19. 12. 2025. godine